

Наркотики спричиняють також погіршення криміногенної ситуації в країні, утворюючи порочне коло «наркотики - злочин». За минулий рік було виявлено більше 45 000 тис. злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотиків, з яких більше 15000 тис. вчинено безпосередньо наркоманами у стані наркотичного сп'яніння. Також слід зазначити, що в 2013 році Міністерство охорони здоров'я нарахувало в країні близько 387 тис. споживачів наркотиків. У МОЗ також фіксують постійне збільшення споживачів наркотичних речовин. Так, якщо в 2001 році їх кількість становила 21 осіб на 10 тис. населення, то в 2013 -му - вже 33 людини.

У структурі злочинів, що вчиняються наркоманами у стані наркотичного збудження (ейфорії), переважають крадіжки державного та особистого майна і грабежі.

Наркомани, як і алкоголіки, є потенційними жертвами злочинних посягань і у стані наркотичного сп'яніння не можуть належним чином оцінювати ситуацію, що склалася, і тому стають її заручниками. Жертви наркоманії, не усвідомлюючи результатів своєї поведінки, не завжди вживають необхідних заходів застереження, а саме: не дбають про стерильність медичного інструменту при внутрішньовенному введенні наркотиків і створюють умови, які сприяють їх зараженню на ВІЛ-інфекцію.

До основних чинників поширення наркотиків в Україні можна віднести як загального плану (економічні, політичні, соціальні, ідеологічні, культурні, духовні), так і конкретного змісту (недоліки у вихованні, відсутність батьківського контролю, відсутність певного виду занять, зняття стресового стану, культ психології групи, необхідність у самоствердженні та самореалізації тощо). Звісно, зазначений перелік далеко не є вичерпним.

Тому протидія наркоманії повинна мати широкомасштабний, комплексний, добре спланований і організований характер, спрямований на зниження рівня цього виду злочинів як передумови існування інших антисуспільних проявів.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ РЕЦИДИВНИМ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИКІВ СЕРЕД НАРКОЗАЛЕЖНИХ ОСІБ

Забродська Т.А., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Запобігання злочинності – це різновид суспільної соціально профілактичної діяльності, функціональний зміст та мета якої полягає у перешкоджанні дії детермінантів злочинності та її проявів, передусім причин та умов останніх через обмеження, нейтралізацію, а за можливості – усунення їхньої дії. Нормативною основою всіх рівнів

запобігання рецидивним злочинам у сфері незаконного обігу наркотиків є Конституція України, ратифіковані міжнародні конвенції, угоди (Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961р., Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р.), закони та підзаконні нормативно-правові акти, які спрямовані на забезпечення організації протидії незаконному обігу наркотиків, їх немедичному вживанню, профілактики та лікування наркозалежності.

Метою запобігання рецидивним злочинам у сфері незаконного обігу наркотиків серед споживачів наркотиків та наркозалежних осіб є протидія кримінальним процесам у суспільстві, забезпечення скорочення темпів росту вказаних злочинів, боротьба із незаконним обігом наркотиків, підвищення ефективності послуг лікування наркозалежності та небезпечних інфекційних хвороб, удосконалення кримінальної відповідальності за злочини у сфері незаконного обігу наркотиків для цих осіб, тощо.

Психологічна та фізіологічна залежність від наркотиків накладає свій відбиток на особу-споживача наркотиків, наділяючи її відмінними рисами від інших злочинців.

За результатами проведеного дослідження кримінальних справ в рамках дисертаційного дослідження на тему «Запобігання рецидивним злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» встановлено, що 74,5% осіб, засуджених за рецидиві злочини у сфері незаконного обігу наркотиків, були споживачами наркотиків. 88,3% осіб, які вчинили досліджувані злочини, не перебували на обліку у нарколога.

Відповідно до даних, які містились у медичних документах, наявних у матеріалах кримінальних справ, наркотичною залежністю страждали 27,6% осіб. З них одночасні синдром залежності від наркотиків та психопатологія зафіксовані у 11,5% осіб. Синдромом залежності від опіатів страждали 88,5% осіб, синдромом залежності від каннабіноїдів - 3,8% осіб. Синдром залежності від амфетамінів виявлений у 3,8% осіб. 8,5% осіб епізодично вживали наркотики. Наркологічно здоровими визнано 33 % осіб. 30,8% осіб мали психічні і поведінкові розлади внаслідок вживання наркотиків без синдрому залежності. 58,5% осіб, які страждали синдромом залежності від наркотиків, мали психічні і поведінкові розлади внаслідок вживання наркотиків.

Система суб'єктів, які здійснюють заходи запобігання рецидивним злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, складається із державних органів (органи законодавчої, виконавчої і судової влади) та недержавних інституцій (громадські організації, ЗМІ, підприємницькі структури, фонди і асоціації, релігійні організації, сім'я, громадяни, тощо).

Діяльність вказаних суб'єктів спрямована на удосконалення правового регулювання обігу наркотиків, розширення можливостей особи отримати послуги лікування наркотичної залежності, здійснення соціального патронажу осіб, які звільнилися із місць позбавлення волі.

У діяльності органів внутрішніх справ поєднуються адміністративні, оперативно-розшукові, охоронні (на договірних засадах), слідчі та запобіжні заходи запобігання рецидивним злочинам у сфері незаконного обігу наркотиків.

Особливістю системи запобігання рецидивним злочинам у сфері незаконного обігу наркотиків, які вчинені споживачами наркотиків, є присутність в ній таких спеціальних суб'єктів як медичні установи. Вони є основним суб'єктом лікування і реабілітації наркозалежних.

За даними структурних підрозділів з питань соціального захисту населення в Україні мережа закладів/установ, що надають соціальні послуги бездомним особам та звільненим особам, станом на 01.07.2013р. складається з 187 державних, комунальних та недержавних установ. Варто відмітити, що центри лікування наркоманії та допомоги бездомним при релігійних установах діють в кожній області України. Моральна і психологічна підтримка, яку можуть надати релігійні організації, є запорукою успішного лікування наркотичної залежності та продовження терміну ремісії цього захворювання, а це, в свою чергу, сприятиме послабленню дії факторів рецидивної злочинності у сфері незаконного обігу наркотиків, які обумовлюють вчинення особою рецидивного злочину з метою забезпечення себе наркотиком або для отримання коштів на його придбання.

Все більш широкого застосування в Україні набувають програми замісної підтримувальної терапії (ЗПТ). У зв'язку із реалізацією програм замісної терапії в Україні фахівці та громадськість звертають увагу на проблемні аспекти їх реалізації, оскільки програми ЗПТ здійснюються так, що немає можливості оцінити їх ефективність, не вирішені проблеми фінансування цих програм після використання наданих міжнародних фінансових ресурсів. Збільшення числа учасників ЗПТ не знаходить свого продовження в подальшій соціальній реінтеграції наркозалежних. Для прикладу, в Польщі до замісної терапії метадонам доступ мають лише приблизно 8% пацієнтів.

За даними опитування, проведеного в рамках вищевказаного дисертаційного дослідження, 9,4% працівників ОВС та 20,3% працівників судів, прокуратури, суддів та адвокатів вказали на те, що необхідно вивести на передній план у системі запобігання рецидивним злочинам, які пов'язані із незаконним обігом наркотиків, діяльність громадських організацій.

На сьогодні існують численні громадські організації, діяльність яких спрямована на допомогу у ресоціалізації раніше засуджених,

наркозалежних, ВІЛ-інфікованих, тощо. Підтримка та сприяння розвитку громадських організацій на загальнодержавному рівні є важливою з тих підстав, що, зазвичай, громадські організації, які займаються проблемами наркоманії, ВІЛ/СНІДУ належним чином фінансуються світовими організаціями, які займаються цими ж проблемами, тому мають широкі можливості надавати реальну допомогу особам, які її потребують, на відміну від вітчизняних медичних установ, які не можуть провести підвищення кваліфікації своїх співробітників або отримати потрібні медичні препарати через брак коштів; по-друге діяльність громадських організацій значно менше обтяжена нормативними та бюрократичними процедурами, що сприяє швидшому обміну інформацією з іноземними колегами, створює можливості для реалізації новітніх методик вивчення проблем наркоманії, боротьби зі злочинністю, зокрема і рецидивною.

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що особливості запобігання рецидивним злочинам у сфері незаконного обігу наркотиків серед наркозалежних осіб зумовлюють необхідність розвитку діяльності медичних установ, яка спрямована на удосконалення способів медичної допомоги наркозалежним, підтримки громадських організацій, оскільки позитивні результати лікування наркозалежності разом із застосуванням до особи інших заходів запобігання сприятимуть послабленню впливу факторів, що обумовлюють вчинення рецидивних злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків. Програми ЗПТ мають ґрунтуватися на комплексному підході до їх організації, починаючи з ретельного відбору пацієнтів, контролю за станом їхнього здоров'я, поведінки в побуті, ресоціалізації наркозалежних, пошуку нових альтернативних препаратів більш безпечної дії.

ЖЕРТВА ЗЛОЧИНУ ЩОДО ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Почкун Г.В., ад'юнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Проблема жертви злочину – одна з основних у кримінології. Для підвищення ефективності боротьби зі злочинністю необхідно разом з вивченням особи злочинця, детермінант злочину, детально досліджувати жертву злочину, а також усі обставини, під дією яких вона перетворилась на жертву злочину. На сьогодні цілком обґрунтованим визнається, що без дослідження жертви злочину, профілактика не може вийти за рамки існуючих традиційних підходів. Тому, розглядаючи рівні, форми і види профілактики, виділяють її віктимологічний напрям, зумовлений ідеєю, що можливість вчинення